

Redengevende omschrijving langsdeelschuur

Aadijk 17 te Luyksgestel gemeente Bergeijk

drs. Elke de Rooij

Objectgegevens

Adres : Aadijk 17
Postcode : 5575 XJ
Plaats : Luyksgestel

Eigendom : dhr. W. Wuyts

Algemene gegevens

Oorspronkelijke functie : schuur
Huidige functie : schuur
Bouwjaar : ca. 1925
Bezoekdatum : 18 november 2014

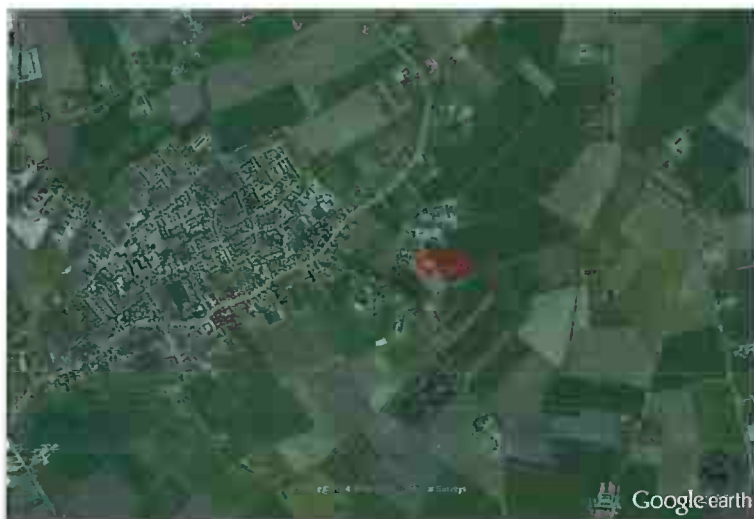
Beschrijving

Situering en hoofdvorm

Even ten oosten van het dorp Luyksgestel bevindt zich het buurtschap Sengelsbroek. Het bestaat uit een clustering van met name agrarische bebouwing, die teruggaat tot tenminste 1832, toen het Kadastraal Minuutplan werd opgesteld. Centraal in het buurtschap ligt aan de oostzijde van de Aadijk een voormalige boerderij met langsdeelschuur. De schuur is onderwerp van deze redengevende omschrijving. Het gebouw werd vermoedelijk rond 1925 opgetrokken in een voor de bouwtijd en streek karakteristieke vormgeving en materialisering. Het bevindt zich rechts van de voormalige boerderij, op ruime afstand van de openbare weg en met de nok haaks op de Aadijk gericht.

De eenlaags schuur met rechthoekige plattegrond is opgetrokken in grijze kalkzandsteen, ook wel cementsteen genoemd. De gevels zijn gemetseld in kruisverband. In het voegwerk zijn in ieder geval bij de straatgevel restanten van een daggestreep aangetroffen. Bovenaan de gevels zijn uitkragingen gemetseld: bij de langsgevels is sprake van een bloktand en bij de kopgevels van een strekkenlaag en koppenlaag die de dakrand volgen. Het gebouw wordt afgedekt door een hoog oprijzend zadeldak met aan de noordzijde asbesthoudende leien en aan de zuidzijde blauw gesmoorde (en enkele rode) muldenpannen. Vanuit de voorgevel steekt een gemetselde schoorsteen door de nok. Tegen de rechterzijgevel en achtergevel zijn in de tweede helft van de twintigste eeuw aanbouwen geplaatst. Deze volumes hebben geen bijzondere cultuurhistorische waarde en worden derhalve niet nader beschreven.

Het gebouw heeft de typologie van een langsdeelschuur. Dit blijkt uit de plaatsing van de grote deuren in de kopgevels, waarachter de deel in de lengte van het gebouw ligt. Via de deuren werden volle karren binnengereden, waarna de oogst (hooi of graan) binnen werd opgetast. Dit verklaart ook de hoge kap. In de linkerzijbeuk zijn stalruimtes.

Luchtfoto van Luyksgestel en het gebied ten oosten daarvan. De rode pijl wijst het buurtschap Sengelsbroek en de betreffende schuur aan. Bron: Google Earth

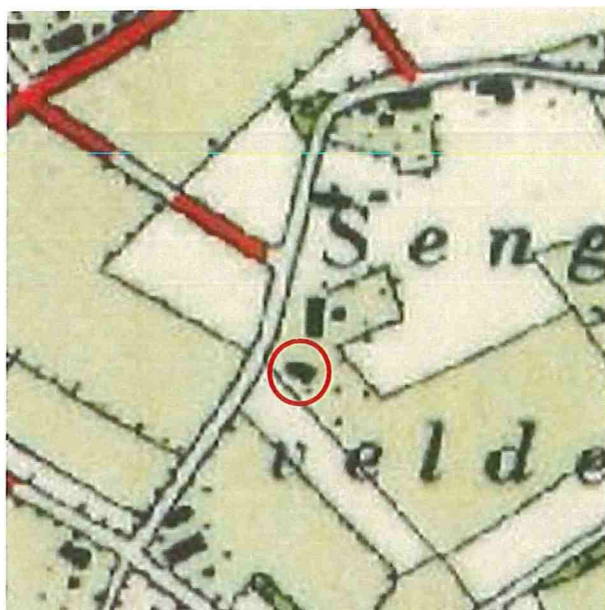

*Een detail van dezelfde luchtfoto. De schuur is omcirkeld.
Bron: Google Earth*

Oude topografische kaarten laten zien dat al rond 1900 een gebouw op deze locatie stond. Het gaat echter om een volume dat direct aan de weg lag. Ook de kaart van 1929 laat nog deze situatie zien, maar het is bekend dat deze kaarten op gebouwniveau niet altijd even 'up to date' waren. De topografische kaart van 1953 laat de boerderij en de schuur zien zoals die er nu nog staan. Op basis van materiaal (kalkzandsteen en asbesthoudende leien), de constructie en de vormgeving ligt een bouwjaar van circa 1925 het meest voor de hand.

*Topografisch Militaire kaart (Bonneblad) 1929. Het gebouw dat aanvankelijk op de plaats van de schuur stond is rood omcirkeld. Het bevindt zich direct aan de weg.
Bron: www.watwaswaar.nl*

*Topografische kaart 1953. De boerderij en de schuur zijn ingetekend conform de huidige situatie. De schuur is rood omcirkeld.
Bron: www.watwaswaar.nl*

Voorgevel

De voorgevel bevat een opgeklampte getoogde loopdeur en een hoge getoogde deeldeer. Beide deuren zijn geplaatst onder een gemetselde segmentboog. Links is een gat in de gevel gemaakt ten behoeve van later gebruik. Langs de dakrand markeren smeedijzeren muurankers de plaats van de oorspronkelijke gordingen. De uitkragende dakrand is afgedekt met een boeiboord van recente aard.

Voorgevel

Linkerzijgevel

In de linkerzijgevel is zichtbaar dat zich aan deze zijde stalruimtes bevinden. De huidige stalramen zijn echter niet oorspronkelijk. Geheel links bevat de gevel een getoogd zesruits stalraam van beton. In het midden bevinden zich twee vierruits stalramen van beton en een getoogde opgeklampte deur. De deur bevindt zich onder een oorspronkelijke gemetselde segmentboog. Rechts bevinden zich nog eens twee vierruits stalramen van beton en een getoogde opgeklampte deur onder een oorspronkelijke gemetselde segmentboog. Bovenaan de gevel bevinden zich oorspronkelijke muurankers en wat hoger gootbeugels die later zijn aangebracht. Op het dak staat rechts tegen de dakvoet een kleine dakkapel onder een lessenaardak. Het enkelruits raam in de dakkapel is van ijzer.

Linkerzijgevel

Bloktand en asbesthoudende leien

Rechterzijgevel

De oorspronkelijke rechterzijgevel gaat geheel schuil achter een aanbouw van later datum. De zijgevel is met het plaatsen van de aanbouw nauwelijks gewijzigd. In de gevel bevinden zich drie kleine getoogde raamopeningen onder getoogde rollagen. Bovenaan bevinden zich smeedijzeren muurankers.

Rechterzijgevel met latere aanbouw

Oorspronkelijke rechterzijgevel

Oorspronkelijke opening

Achtergevel

Ook tegen de begane grond van de achtergevel staat een latere aanbouw. Binnen is zichtbaar dat de opening van de hoge deeldeer is dichtgezet met betonblokken. Verder naar rechts zijn enkele openingen gemaakt ten behoeve van later gebruik. Een deel is inmiddels weer dichtgezet. Boven het dak van de aanbouw bevindt de oorspronkelijke achtergevel zich in het zicht. Hier is de gemetselde segmentboog van de deeldeer zichtbaar. Ook de duimen zijn nog aanwezig in het metselwerk. De top bevat in het midden een oorspronkelijk getoogd zesruits stalraam van ijzer. Het is onder een gemetselde segmentboog geplaatst. Langs de dakrand markeren smeedijzeren muurankers de plaats van de oorspronkelijke gordingen. Op de uitkraging is de dakrand gecementeerd.

Achtergevel

Top met oorspronkelijk raam en uitkraging dakrand

Interieur

Binnen is de oorspronkelijke constructie nog volledig aanwezig. Die bestaat uit twee 'moderne' dekbalkgebinten met hoog oprijzende staanders van gehakt eikenhout (met hier en daar bast). De dekbalken worden gevormd door twee gezaagde balken die met bouten zijn bevestigd aan de staanders. Korbelen van gezaagd hout verstevigen de constructie. De korbelen zijn voorzien van telmerken: bij het voorste gebint links een korte I en rechts een korte II, bij het achterste gebint een lange I links en een lange II rechts. Op de dekbalken staan schaarspanten met een overgekepte dwarsbalk. Op ongeveer twee vijfde van de hoogte bevinden zich aan de rechterzijde ankerbalken in de staanders. De balken zijn in de rechterzijgevel opgelegd op penanten en verankerd met de smeedijzeren

muurankers die aan de buitenzijde zichtbaar zijn. Aan de linkerzijde zijn de balken niet meer aanwezig. Op de ankerbalken rusten spantbenen die met de bovenzijde met bouten tussen de dekbalken zijn bevestigd. De spantbenen zijn halverwege met koppelbalken aan de staanders gespiegeld. Van oorsprong rusten er gordingen op de koppelbalken, dekbalken en op de dwarsbalk van de schaarspanten. De acht spantbenen zijn afgeschoord op de oorspronkelijke gordingen. Met het wijzigen van de dakbedekking van het rechter dakvlak van leien naar pannen, zijn extra gordingen bijgeplaatst. De sporen en de panlatten zijn van gezaagd hout. De kapconstructie is in zachter hout uitgevoerd dan de gebinten. Het gaat vermoedelijk om naalddhout.

De indeling van de schuur hangt samen met de constructie. De deel bevindt zich aan de rechterzijde tussen de hoge staanders. In de rechterzijbeuk bevinden zich de restanten van een stalinrichting. Daarboven is op de ankerbalken een zoldervloer gemaakt. Links van de deel staat een oorspronkelijke gemetselde wand (deels wit geschilderde rode baksteen, deels kalkzandsteen), die de linkerzijbeuk van de rest van de ruimte scheidt. Het achterste gedeelte van de wand is recenter. De muur loopt in de hoogte door tot de zoldervloer en wordt beëindigd door een rollaag. Van de drie getoogde openingen die de muur bevat zijn er twee dichtgezet. De stalruimte in de linkerzijbeuk is voorzien van een balklaag van ijzeren H-profielen, waarop een vloer van holle stenen is gelegd. Het betreft een latere toevoeging. Tegen de voorgevel bevindt zich op de verdieping een rookkanaal. De functie is niet bekend. Op de begane grondvloer ligt beton. Een deel van het muurwerk is voorzien van een pleisterlaag, verder is er sprake van schoon metselwerk.

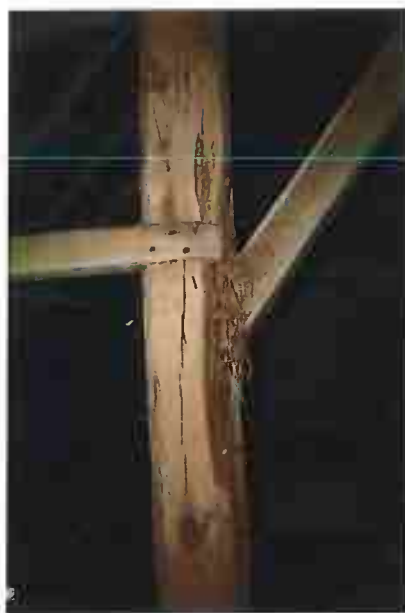
De deel met de hoge staanders

De dekbalk op de staander en daarop de spanten

Detail: dubbele dekbalk

Detail: gespijkerde koppelbalk

De staanders en de onderste spantbenen met windschoren

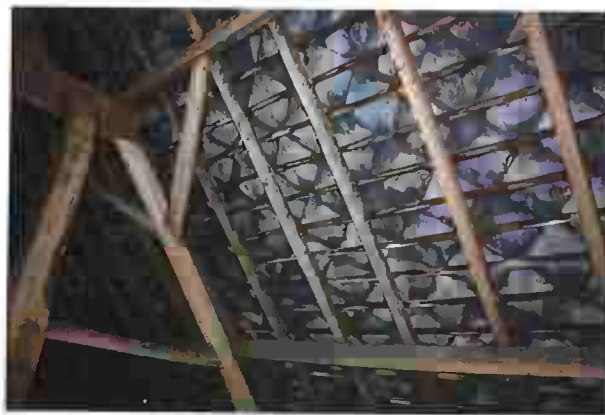
Het schaarspant met ingekeekte dwarsbalk

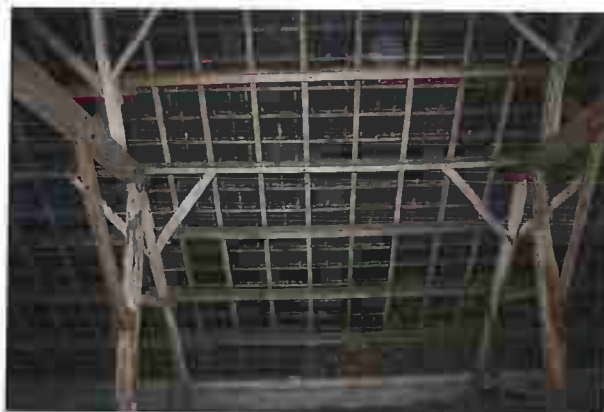
Telmerk korte l

Telmerk lange l

De oorspronkelijke gordingen (leienzijde)

Oorspronkelijke en extra gordingen (pannenzijde)

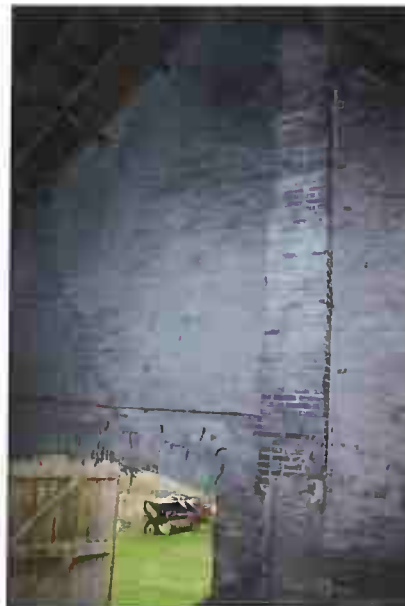
Wand tussen de deel en de linkerzijbeuk

Stalruimte in de linkerzijbeuk (richting de voorgevel)

Rechterzijbeuk

Rookkanaal tegen de voorgevel

Waardering

Cultuurhistorische waarden

De schuur is cultuurhistorisch van belang als uitdrukking van de sociaaleconomische en agrarische ontwikkeling van Luyksgestel rond 1925. Het object is tevens van belang als voorbeeld van de typologische (door)ontwikkeling van de langsdeelschuur.

Architectuur- en kunsthistorische waarden

Het gebouw is architectuurhistorisch van waarde als voorbeeld van een langsdeelschuur uit circa 1925, opgetrokken in een voor de bouwtijd en streek karakteristieke vormgeving en materialisering. De toegepaste kalkzandsteen en asbesthoudende leien zijn zeer kenmerken voor met name agrarische bouwwerken uit de jaren 1920.

Situationele en ensemblewaarden

De schuur is van betekenis als essentieel onderdeel van een voormalig boerderijcomplex en als onderdeel van het buurtschap Sengelsbroek. Hoewel de naastgelegen boerderij niet meer als zodanig wordt gebruikt, is de voormalige functie nog goed afleesbaar. De samenhang van de twee gebouwen geeft het geheel een ensemblewaarde. Verder is de schuur van beeldbepalende betekenis voor het aanzien van zijn omgeving.

Gaafheid en herkenbaarheid

Het object is van belang wegens de gaafheid van de hoofdvorm, de redelijke gaafheid van detailleringen in het exterieur en de gaafheid van het interieur en de constructie. De functie en het gebruik zijn in het gebouw nog goed afleesbaar. De voor een dergelijke schuur zo kenmerkende geslotenheid is goeddeels bewaard gebleven.

Zeldzaamheid

Vanwege de architectuurhistorische waarde (en dan met name de materialisering) in relatie tot het beperkt voorkomen van vergelijkbare schuren in de omgeving, is sprake van regionaal belang.